

Çocuklar İçin Utangaçlık Ölçeği'nin Türkçe Formu'nun Geçerliliği ve Güvenirliği

Ali Haydar ŞAR¹ Abdullah IŞIKLAR² Basri ÖZÇELİK³ Ahmet ÖZBAY⁴

Öz: Bu araştırmanın amacı Çocuklar İçin Utangaçlık Ölçeği'nin (ÇİUÖ; Crozier, 1995) Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliliğini incelemektir. Utangaçlığın, yeni sosyal durumlardan korkma ve sosyal ortamlarda değerlendirildiğini hissettiğinde kişinin kendi üzerine yönelttiği dikkatinin artması ile karakterize olan bir kişilik özelliğidir. Araştırmada, Çocuklar İçin Utangaçlık Ölçeği Ölçeğin orijinal formu Crozier (1995) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin uyarlamasına başlamadan önce daha önce ölçeğin uyarlanıp uyarlanmadığı ve benzer çalışmalar araştırılmıştır. Türkçe literatürde utangaçlıkla ilgili ölçekler incelenmiş ve ölçeğin Türkçeye uyarlanmadığı görülünce orijinal ölçeğin yazarı W.Ray Crozier ile e-mail yoluyla iletişime geçilmiş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır. Öncelikle ölçek İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Filoloji bölümü mezunu 3 dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiş ve daha sonra bu Türkçe formlar tekrar İngilizceye çevrilerek İngilizce ve Türkçeyi bilen 16 kişiye uygulanarak iki form arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Araştırma 362 ilkokul öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda tek boyutlu modelin iyi uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2=449,22$, $sd=289$, $p<0.001$, $RMSEA=.039$, $NFI=.90$, $NNFI=.91$, $CFI=.93$, $IFI=.93$, $RFI=.90$, $GFI=.95$, $AGFI=.91$, ve $SRMR=.052$). Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tamamı için .77 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin madde toplam test korelasyonlarının ise .30 ile .56 arasında bulunmuştur. Geçerlik ve güvenirlilik çalışmalarından elde edilen bulgular ÇİUÖ'nün Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk; utangaçlık; doğrulayıcı faktör analizi.

¹ Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü asar@sakarya.edu.tr

² Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü pskapo@hotmail.com

³ Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü bozcelik@sakarya.edu.tr

⁴ Meb Rehber Öğretmen ahmetozbay@hotmail.com

The Validity And Reliability Of The Turkish Version Of The Shyness For Children Scale

Abstract: The aim of this study is to examine of validity and reliability of the Turkish version of the shyness for children Scale (SFC; Crozier, 1995). The sample of this study consisted of 362 middle school students. The result of confirmatory factor analysis is indicated that the three factor model was well fit $\chi^2=449,22$, $sd=289$, $p<0.001$, $RMSEA=.039$, $NFI=.90$, $NNFI=.91$, $CFI=.93$, $IFI=.93$, $RFI=.90$, $GFI=.95$, $AGFI=.91$, ve $SRMR=.052$). The internal consistency coefficient of the total scale was .77. The corrected item-total correlations were ranged from .30 to .56. Overall findings show that this scale had high validity and reliability scores.

Keywords: Shyness; confirmatory factor analysis, validity.

Giriş

Geçmişte utangaçlık, güzel bir meziyet, kişilere ait olumlu bir özellik olarak değerlendirilirken, günümüzde utangaçlık, kişinin sosyal ve aile yaşamı, iş ve akademik başarısı gibi hayatının birçok alanını olumsuz yönde etkileyen önemli bir sorun olduğu görüşü hâkim olmuştur (Yüksel, 2005). Utangaçlık, bireyin iş yaşamında performansını olumsuz yönde etkilemekte ve akademik hayatında yeteneklerini gösterememesine yol açarak kişiyi hayatının önemli alanlarında başarısızlığa sürüklemektedir. Yapılan araştırmalar, çocuklukta utangaçlık eğilimi tanımlaması, alışılmadık durumlarla karşılaşıldığında geri çekilme eğilimi ve geç çocuklukta utangaç davranışları tahmin etme eğilimi üzerine odaklanmıştır (Asendorpf, 1991). Yetişkin araştırmalarının birçoğunun aksine, yapılan araştırmaların çoğu kendi kendisi tarafından bildirilmiş utangaçlıktan ziyade, gözlemlere ve çocuk davranışlarının tanımlanmasına dayanır (Cheek ve Briggs, 1990).

Utangaçlık, az konuşan, sosyal yetenekleri olmayan ve zaman zaman da sosyal fobik olarak nitelendirilen bir kavram olarak düşünülmektedir (Crozier, 2001). Utangaçlık, sosyal ortamlardan ve yeni durumlardan kaçınma tepkileri ile karakterize olmaktadır (Henderson ve Zimbardo, 2001). Rubin ve arkadaşları (2009), utangaçlığın, yeni sosyal durumlardan

korkma ve sosyal ortamlarda değerlendirildiğini hissettiğinde kişinin kendi üzerine yönelttiği dikkatinin artması ile karakterize olan bir kişilik özelliği olduğunu söylemektedir.

Utangaç çocuklar, sosyal ilişkilerde bulunmaktan korktuklarından arzu ettikleri halde sosyal ortamlarda bulunmaktan kaçınırlar (Coplan ve diğerleri, 2004). Çocuklukta ve ergenlikte utangaçlığın olumsuz adaptasyon, zayıf arkadaşlık ilişkileri ve düşük akademik başarı gibi olumsuz sonuçlara yol açtığı gözlenmiştir (Rubin ve diğerleri, 2009). Ayrıca utangaçlığın, içe dönük olmayan insanlarda, başkalarından kaçma eğilimini içerdiği bulunmuştur (Stein ve Walker, 2001).

Utangaçlık problemi, sosyal bir ortamda yer aldıklarında, düşündüklerini söylediklerinde kişilerde sıkıntıya yol açmakta ve bu sıkıntı bazı kişilerin fiziksel görüntülerine de yansiyarak bireylerde büyük ya da küçük oranda kaygı, yüz kızarması gibi fiziksel belirtiler görülmesine yol açmaktadır (Durmuş, 2007). Coplan, Kingsbury ve Doey (2014) utangaçlığı, sosyal durumlarda artan kaygı, temkinlilik olarak tanımlamakta, utangaçlığın, çocuğun özelliklerinin, duygusal tepkilerinin, sosyal motivasyonlarının ve davranışsal eğilimlerinin birleşimi sonucu ortaya çıktığını savunmaktadır.

Utangaçlığın, genel olarak kişiler arası ilişkilerde yaşanan aşırı sıkılardan, benlik saygısının düşük olmasından ve reddedilme korkusundan kaynaklandığı ve ortaya çıkan kişiler arası bir sorun olduğu savunulmaktadır (Carducci, 2000).

Utangaçlık, kişinin yaşamını, iş ve toplumsal performansını olumsuz yönde etkileyen önemli bir sorun olarak değerlendirilmekte, bireyin okul yaşamında başarısızlığa uğraması, iş hayatında yeteneklerini gösterememesi, hak ettiği konuma gelememesi ve aile yaşamında bozulmalara yol açmaktadır (Crozier, 1995). Bu durum sosyal yaşamın aksamasına neden olmaktadır. Carducci (2000), utangaçlığın insanları kontrol ettiğini ve onları sınıfta, sosyal ve iş ortamında etkisiz kıldığını belirtmektedir.

Yüksel (2005), anne-baba ve çocuk etkileşiminin utangaçlığa yol açan etmenlerden biri olduğunu söylemekte, ebeveyni tarafından sürekli azarlanmanın, aşırı korunup

kullanmanın, inisiyatif kullanmasına izin verilmemesinin, yetersiz ya da beceriksiz olduğu kendilerine hissettirilmesinin ileriki yaşlarında çocukların kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyerek onların, utangaç, çekingen, ürkek, kendi başlarına karar veremeyen, sosyal ilişkiler kurmakta zorluk çeken yetişkinlere dönüşebileceğini belirtmektedir. Bu tarzdaki bir yetiştiriliş tarzı çocukların benlik saygısının da düşük olmasına yol açmaktadır.

Bunlara paralel olarak Crawford ve Taylor (2001) da, utangaçlığın nedenleri arasında aile yapısının önemli bir yerinin olduğunu söylemektedir. Durmuş (2007), otoriter anne-babanın çocuklarının kendini ifade etmekte zorluk yaşamasının, çocuğun büyüyünce pasif bir insan olma olasılığını yükselteceğini, aşırı eleştirici ana-babalara sahip çocukların ise ileriki yaşlarında kendilerini eksik hissetme ve kendilerine iyi şeylere layık olmadığı düşüncesinin hakim olacağını savunmaktadır. Bu durumda, çocuklar, toplumdan kaçan, başkalarıyla konuşmaktan çekinen bireyler haline gelmekte, insanlarla iletişim kurmaktan kaçındığı için bu konuda bilgisiz ve yetersiz kalmaktadır. Herhangi bir kişiyle konuşurken hata yapacağı kaygısı, çocukları, giderek insanlardan uzaklaştırmaktadır (Yüksel, 2002).

Utangaç bireyler özellikle çevrelerinden gelecek geribildirimlerle ilgilenmekte, olumsuz geribildirimleri doğru algılamakta ve doğru olduklarını hemen kabul etmekte, olumlu geribildirimleri ise yok saymaktadır (Yüksel, 2005). Coplan, Kingsbury ve Doey (2014), çocuklar ve gençler arasında görülen utangaçlığın, kızlarda erkeklerden daha fazla olduğu, kızlarla karşılaştırıldığında utangaç erkeklerin ailelerinden ve arkadaşlarından daha fazla olumsuz tepki almış oldukları ve erkekler arasındaki utangaçlığın kaygı ve depresyonla yüksek derecede ilişkili olduğu görüşünü savunmakta, bunun sebebinin de erkeklerin daha baskın, iddialı ve sosyal olmalarına bağlamaktadır. Gazelle ve Ladd (2003), utangaçlığın erkek çocuklar için daha yıkıcı etkilerinin olduğunu bulmuştur. Örneğin; Coplan ve arkadaşları (2004) erkekler için utangaçlık ile arkadaşları tarafından dışlanma değişkeni arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu, kızlar için ise böyle bir durumun söz konusu olmadığını belirtmektedir. Findlay, Coplan ve Carleton (2009), bu durumun erkeklerdeki utangaçlığa ilişkin ön yargılardan kaynaklandığını belirtmektedir. Ayrıca, Amerika'da bazı bölgelerde yaşayan ailelerde, tutucu ve sessiz olma gibi özelliklerin kızlar için daha uygun olarak değerlendirildiği ancak, bu durumun erkekler için anormal olarak karşılandığı ifade edilmiştir (Rubin ve Coplan, 2004).

Yapılan araştırmalarda, utangaç bireylerin, diğer bireylerden daha fazla yalnızlık yaşadığı ve daha düşük benlik saygısına sahip olduğu bulgusu elde edilmiştir (Simith ve Betz, 2002; Jackson ve diğerleri, 2002; Walsh, 2002; Heiser ve diğerleri 2003; Yüksel, 2003; Netro ve Mullet, 2004). Utangaç kişiler, yalnızlık problemiyle karşılaştıkları ve düşük benlik saygısına sahip oldukları için arkadaşlık ilişkileri kurmada yetersiz kalmakta, bu da onların toplumsal sorunlar yaşamalarına yol açmaktadır. Kuzgun (2002) da bu görüşleri destekler şekilde, benlik saygısı yüksek olan bireylerin sosyal ilişkilerinde daha girişimci, daha güvenli ve daha atak olduklarını belirtmektedir. Benzer şekilde Page (1989) de, utangaç bireylerin özsaygılarının utangaç olmayan bireylere göre daha düşük olduğunu belirtmiştir. Kemple (1995) ise düşük benlik saygısı ile utangaçlık arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu, her ikisinin de birbirlerini etkilediklerini, kendine güveni ve benlik saygısı düşük olan çocukların sosyal etkileşime girmede daha çekingen olacaklarını ve utangaç davranacaklarını söylemektedir. Crozier (1995) da sosyal ortamlardaki yaşantıların utangaçlığı ve benlik saygısını etkilediğini vurgulayarak bireylerin hoş olmayan mahcubiyet yaşantılarının, benlik saygılarının düşmesine ve utangaçlık duygusunun ortaya çıkmasına neden olduğunu savunmuştur.

Özsaygı ile utangaçlık arasında döngüsel bir ilişki vardır. Lawrence ve Bennett (1992), özsaygı ile utangaçlık arasında anlamlı, ancak negatif yönde bir ilişki olduğunu bulmuştur. Araştırma sonuçlarını incelediğimizde, düşük benlik saygısına sahip olan bireylerde utangaçlık düzeyinin yüksek olduğu, yüksek benlik saygısına sahip olan bireylerde ise utangaçlık düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Gökçe (2002) de utangaçlığın en önemli yordayıcısının benlik saygısı olduğunu belirtmiştir. Bunlara ek olarak Chaw ve Wong (2011) de, utangaç kişilerin kendilerini olumsuz değerlendirme eğiliminde olduklarını ve benlik saygılarının düşük olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Chan (2011) de, utangaçlığın benlik saygısı ve algılanan sosyal destek ile negatif yönde ilişki gösterdiğini savunmaktadır.

Kendine güvenme ve kendini yeterli şekilde ifade edebilme gibi yüksek benlik saygısına sahip olan bireylerde görülen özellikler, bireylerin yaşamlarının birçok bölümünde ihtiyaç duyacakları özellikler olarak kabul edilmekte ve bu özelliklere sahip olmanın

bireylerin aile yaşamlarında, iş başvurularında yapacakları mülakatlarda, iş seminerlerinde ya da okulda hazırladıkları ödevi sunmaları gibi hayatlarının birçok alanında kişilere yardımcı olacağı savunulmaktadır (Yüksel, 2005). Ancak, utangaç bireyler bu özelliklerin tam tersi niteliklere sahip olduklarından mesleki gelişimleri gibi birçok alanda zorluk çekmektedir (Arends, 2000) çünkü utangaç bireylerin yeni ya da gergin bir ortama alışma süreleri oldukça uzundur ve özellikle, stresle baş etme konusunda zayıf kalmaktadırlar (Carducci, 2000). Utangaç kişiler kendileriyle ilgili endişe yaşamakta ve kendileri hakkında olumsuz düşünceler geliştirmektedir. Sosyal ortamlardaki hoşnutsuzluğu abartmakta ve başkalarının göstermiş olduğu olumsuz tepkilerden kolaylıkla etkilenmektedir (Yüksel, 2005).

Araştırma bulguları incelendiğinde, utangaçlığın yalnızlık (Mounts, Valentiner, Anderson ve Boswell, 2006), depresyon (Murberg, 2009; Nelson ve diğerleri, 2008; Schmidt ve Fox, 1995), benlik saygısı (Koydemir, 2006; Schmidt ve Fox, 1995; Yüksel, 2002; Zhao, Kong ve Wang, 2012), madde kullanımı (Nelson ve diğerleri, 2008; Santesso, Schmidt ve Fox, 2004), mizah tarzları (Fitts, Sebbly ve Zlokovich, 2009; Hampes, 2006; Zhao, Kong ve Wang, 2012), akademik başarı (Yüksel, 2005), romantik ilişki kalitesi (Rowell ve Coplan, 2013) gibi değişkenlerle ilişkili olduğu gözlenmiştir.

Ayrıca Şahin ve Gizir (2014), ilişki başlatma değişkeni ile utangaçlık arasında güçlü bir ilişki olduğunu belirterek bunun nedeninin de utangaç bireylerin, kendilerine yönelik olumsuz inançları nedeniyle kendilerini yetersiz ve değersiz olarak algıladıklarından, diğer kişilerle iletişim kurmakta sorunlar yaşamalarını göstermişlerdir.

Leck (2006) de utangaç çocukların toplum içerisinde bulunmaktan kaygı duyduklarını söylemektedir. Bunlara ek olarak Prior, Smart, Sanson ve Oberklaid (2000), 3-4 yaşlarında görülen utangaçlık problemlerinin, kişilerin 13- 14 yaşlarında kaygı problemleri yaşamalarına yol açtığını savunmaktadır. Bu bulgular, utangaç çocukların kaygı ve adaptasyon sorunları ile karşı karşıya olduklarını göstermektedir (Findlay, Coplan, ve Carleton, 2009).

Ayrıca Şahin ve Gizir (2014), kişilerarası ilişkiler kurmanın bireyler için büyük önem taşıdığını ve kurulan etkileşim sayesinde bireylerin yalnızlık duygusundan uzaklaştığını ancak, utangaç kişilerin kaygıları nedeni ile başka kişilerle iletişim kurmaktan kaçınarak kendilerini yalnızlığa ittiklerini söylemiştir. Kişinin kendisini değerlendirmedeki tutumu olumlu ise benlik saygısının yüksek, olumsuz ise benlik saygısının düşük olduğu bilinmektedir (Hamarta, Arslan, Saygın ve Özyeşil, 2009).

Düşük benlik saygısına sahip çocuklar sosyal ortamlarda kendilerinin yetersiz olduğunu düşünürler, diğer kişilerin onları olumsuz olarak değerlendirdiklerine inanırlar ve bu nedenlerle de iletişim kurmaktan kaçınırlar (Chaw ve Wong, 2011).

Findlay, Coplan ve Carleton (2009), utangaç çocukların kaygılarından dolayı problem odaklı baş etme mekanizmalarından çok, duygu odaklı baş etme mekanizmalarını kullandıklarını çünkü utangaç çocukların daha az kendine güven ve sosyal katılım gerektiren savunma mekanizmalarını kullanmayı seçtiklerini, utangaç çocukların stresle baş etmek için başkalarından yardım istemek veya problemle direkt olarak ilgilenmek yerine ortamı terk etmeyi veya kendilerini suçlamayı tercih ettiklerini söylemektedir. Bu da kişilerin kendilerine olan inançlarının ve benlik saygılarının azalmasına yol açmaktadır. Daha az etkili baş etme mekanizmalarını kullanmak utangaç çocukların kendilerini problem karşısında yetersiz hissederek benlik saygılarının düşmesine yol açmakta ve gelecekte daha fazla sorun ve stres yaşamalarına neden olmaktadır (Findlay, Coplan ve Carleton, 2009).

Utangaç bireyler, dış görünüşleri, başka insanların onlar hakkındaki düşünceleri ve başka insanların onlardan hoşlanıp hoşlanmadıkları konularında endişe yaşamaktadır ve bu kaygıları yanlış şeyler söylemekten korkarak susmalarına, diğer insanların kendi fikirlerine dikkat etmeyeceklerini ve önem vermeyeceklerini düşüncelerine sahip olmalarına yol açmaktadır (Gard, 2000). Bu özelliklerin düşük benlik saygısına sahip olduklarını gösterdiği düşünülebilir çünkü benlik saygısı yüksek olan bireyler başkalarının fikirlerinden çok, kendi fikirlerine odaklanırlar ve kendi fikirlerini açıkça ifade etmekten korkmazlar, kendilerine güvenleri yüksek olduğundan beğenilmeme korkuları daha azdır. Utangaçlık sorunu çocuklar için önemli bir sorun olmasına karşı bu duyguyu ortaya çıkaracak bir ölçek bulunmamaktadır. Bilimsel çalışmalarda kullanılan ölçekler daha çok ergenler için

olduğundan bilimsel anlamda oldukça ciddi sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Uyarlanan bu ölçek bu alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Crozier (1995) tarafından geliştirilen İkinci Çocuklukta Utangaçlık ve Benlik Saygısı Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırma İstanbulda bulunan tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen üç farklı ilkokul ve bu okullarda öğrenim gören 362 (168 3. Sınıf, 194 4. Sınıf) ilkokul öğrencisi üzerinden yürütülmüştür. Katılımcılar 211 kız (%58) ve 151 erkekten (%42) oluşmakta ve yaşları 8-10 arasında değişmektedir.

İşlem

Çocuklar İçin Utangaçlık Ölçeği (Children'sSyhenessScale): Ölçeğin orijinal formu Crozier (1995) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin uyarlamasına başlamadan önce daha önce ölçeğin uyarlanıp uyarlanmadığı ve benzer çalışmalar araştırılmıştır. Türkçe literatürde utangaçlıkla ilgili ölçekler incelenmiş ve ölçeğin Türkçeye uyarlanmadığı görülünce orijinal ölçeğin yazarı W.RayCrozier ile e-mail yoluyla iletişime geçilmiş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır.

Ölçeğin Türkçeye çevrilme süreci belli aşamalardan oluşmaktadır. Öncelikle ölçek İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Filoloji bölümü mezunu 3 dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiş ve daha sonra bu Türkçe formlar tekrar İngilizceye çevrilerek İngilizce ve Türkçeyi bilen 16 kişiye uygulanarak iki form arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Yine aynı öğretim üyeleri elde ettikleri Türkçe formlar üzerinde tartışarak anlam ve gramer açısından gerekli düzeltmeleri yapmış ve denemelik Türkçe form elde edilmiştir. Son aşamada bu form, psikolojik danışma ve rehberlik ve ölçme ve değerlendirme alanındaki 2 öğretim üyesine incelenilerek görüşleri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Hazırlanan Türkçe form çoğaltılarak üniversite öğrencilerine gerekli açıklama yapıldıktan sonra uygulanmış ve formlar toplanarak, verilerin bilgisayar ortamına aktarılması sağlanmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlık yöntemiyle incelenmiştir. Madde analizi ise düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonları ile incelenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri için LISREL 8.88 ve SPSS 15.0 programları kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çocuklar İçin Utangaçlık Ölçeği (Children's Syheness Scale): Ölçeğin orjinal formu Crozier (1995) tarafından geliştirilmiştir. 137 öğrenciden elde edilen verilere açımlayıcı faktör analizi sonucu 26 maddeli tek boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Madde faktör yükleri .52 ile .83 arasında sıralanmaktadır. Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .81 olarak hesaplanmıştır. Ölçek 1 Hiçbir zaman dan 5 her zaman olmak üzere 5'li likert şeklinde puanlanmaktadır. Bu sonuçlara göre ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Bulgular

Madde Analizi ve Güvenirlik

ÇİÜÖ'nün maddelerinin ayırt etme gücünü belirlemek amacıyla madde analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .30 ile .56 arasında sıralandığı görülmüştür. Bulgular Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. ÇİÜÖ Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyon Katsayıları

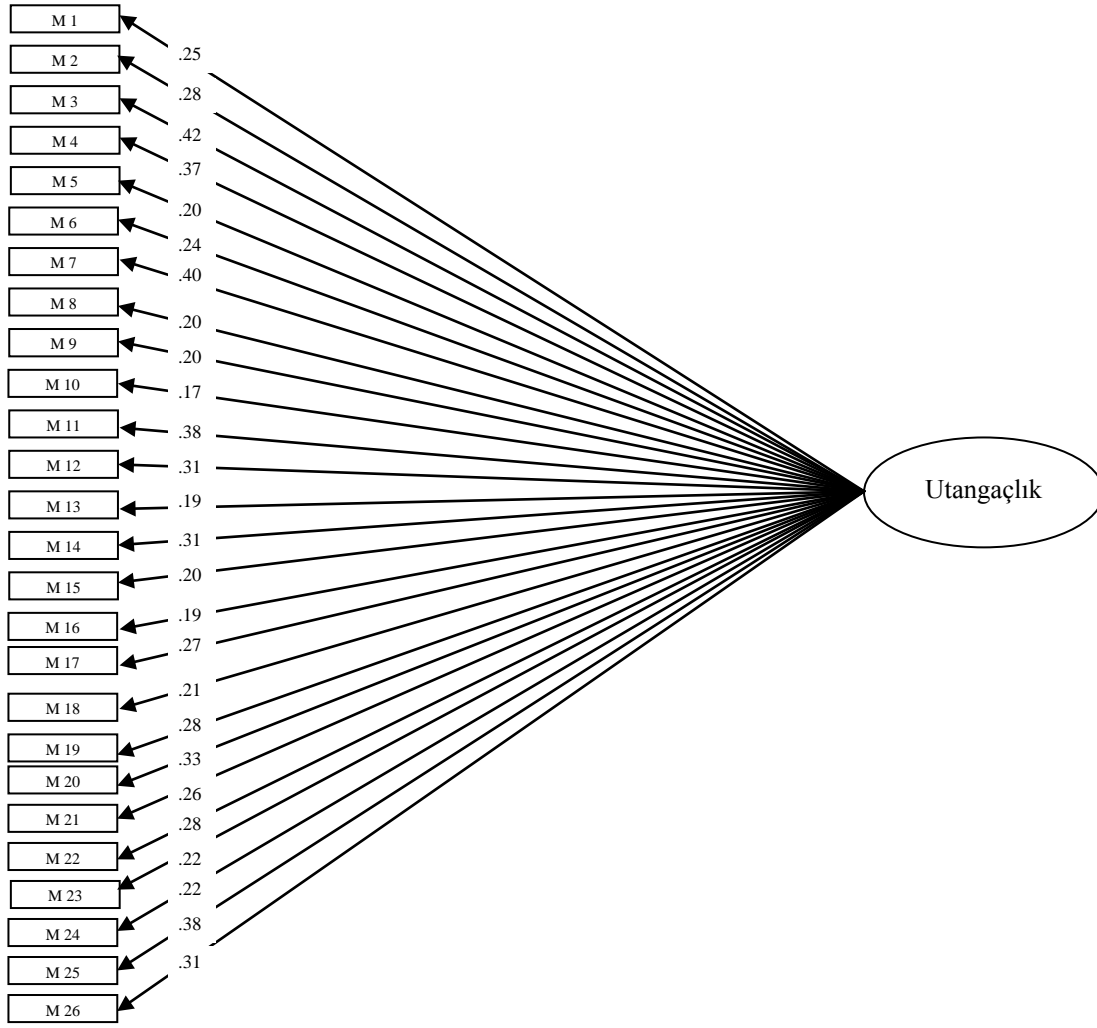
Madde No	r _{jx}	Madde No	r _{jx}
1	.361	10	.302
2	.394	11	.537
3	.543	12	.484
4	.564	13	.321
5	.335	14	.433
6	.376	15	.342
7	.497	16	.326
8	.323	17	.414
9	.348	18	.362

ÇİÜÖ'nün iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .81 (Crozier, 1995) olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlılık güvenirlik katsayısının ölçeğin orijinal formuna yakın olduğunu göstermektedir.

Yapı Geçerliliği

Ölçeğin yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Faktör analizi yapılmadan önce, 362 öğrenci üzerinden elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett küresellik testi ile incelenmiştir. KMO örneklem uygunluk katsayısı .80, Bartlett testi χ^2 değeri 1258,955 (sd=325, $p<.001$) olarak bulunmuştur.

Doğrulayıcı Faktör analizi; Ölçeğin tek boyutlu yapısının elde edilen verilerle ne derece uyumlu olduğunu yapı geçerliliğini belirlemek üzere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda tek boyutlu modelin iyi uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2=449,22$, sd=289, $p<0.001$, RMSEA=.039, NFI=.90, NNFI=.91, CFI=.93, IFI=.93, RFI=.90, GFI=.95, AGFI=.91 ve SRMR=.052). Ölçeğin faktör yüklerine ve alt boyutların birbiriyle olan ilişkilerine ilişkin bulgular Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1.ÇİÜÖ'nün PathDiagramı ve Faktör Yükleri

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada Çocuklar İçin Utangaçlık Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve Türkçe formun geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ölçeğin Yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi yapılmadan önce verilerin uygunluğunu saptamak amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's testleri hesaplanmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin .60'dan yüksek ve Bartlett Testi'nde hesaplanan ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2004). Araştırmamızda elde ettiğimiz bulgular örneklem büyüklüğünün yeterli, verilerin dağılımının uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin Türkçe formunun orijinal formunda olduğu gibi tek boyutlu yapıya sahip olduğunun doğrulanması amacıyla DFA uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde sınanan modelin uyum yeterliğini belirlemek için pek çok uyum indeksi kullanılmaktadır. Söz konusu uyum indekslerinden en sık kullanılanları Ki-Kare Uyum Testi (Chi-Square Goodness), İyi Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), Düzeltilmiş İyi Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index, AGFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Normleştirilmiş Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR veya RMS) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü'dür (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA). GFI, CFI, NFI, RFI, IFI ve AGFI indeksleri için kabul edilebilir uyum değeri 0.90 ve mükemmel uyum değeri 0.95 olarak kabul edilmektedir (Bentler ve Bonett, 1980; Bentler, 1980; Marsh, Hau, Artelt, Baumert, ve Peschar, 2006). RMSEA için ise 0.08 kabul edilebilir uyum, ve 0.05 mükemmel uyum değeri olarak kabul edilmiştir (Byrne ve Campbell, 1999; Brown ve Cudeck, 1993). χ^2/sd değerinin ise 2-3 arasının kabul edilebilir, 0-2 arasının ise iyi uyum değeri olarak kabul edilmektedir (Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, 2003). Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, uyum indekslerinin kabul edilebilir ve iyi uyum değerleri dikkate alındığında ÇİÜÖ'nün tek boyutlu yapısının iyi uyum verdiği görülmüştür.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının yüksek bulunması iç tutarlılığının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Araştırmalarda kullanılacak ölçme araçları için ön görülen güvenilirlik düzeyinin .70 olduğu (Sipahi, Yurtkoru, ve Çinko, 2008) dikkate alınır, ÇİÜÖ'nün güvenilirliğinin sağlandığı söylenebilir. Düzeltilmiş madde toplam korelasyonları test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar ve bu değerlerin pozitif ve yüksek olması bir ölçme aracındaki her bir maddenin benzer davranışları örneklediğini gösterir. Düzeltilmiş Madde toplam korelasyonlarının .30 ve üzerinde olması yeterli kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2010). Madde analizi sonucunda ölçeğin madde-toplam korelasyon katsayılarının .30 ölçütünü karşıladığı görülmüştür.

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular incelediğinde çocukları utangaçlık boyutlarıyla ölçmeyi amaçlayan ÇİÜÖ'nün geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Bu çalışmada yapılan çalışmalara ek olarak, ölçeğin uyum geçerliğini belirlemek amacıyla ÇİÜÖ ile yalnızlık, özsaygı, özgüven, depresyon ve anksiyete gibi

kavramlar arasındaki ilişkiler incelenebilir. Ayrıca bu ölçeğin kullanılacağı araştırmaların yapılması, ölçme gücüne önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Arends, T. (2000). Understanding Shyness. AraneumNostrumPanic/ Anxiety Ring. http://members.aol.com/cybernettr/shyness.html#anchord_131942 adresinden 16.12.2015 tarihinde erişilmiştir.
- Asendorpf, J. (1991). Development of inhibited children's coping with unfamiliarity. *Child Development*, 62, 1460-1474.
- Bentler, P. M. (1980). Multivariate analysis is with latent variables: Causal modeling. *Annual Review of Psychology*, 31, 419-456.
- Bentler, P. M., & Bonet, D. G. (1980). Significant tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88, 588-606.
- Brown, M., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In: K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (s. 136-162). Beverly Hills, CA: Sage.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (11. Baskı), Ankara: Pegem Akademi yayınları.
- Byrne, B. M., & Campbell, T. L. (1999). Cross-cultural comparisons and the presumption of equivalent measurement and theoretical structure: a look beneath the surface. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30, 555-574.
- Carducci, J. B. (2000). Shyness: The new solution. *Psychology Today*, 33(1), 38-46.
- Chan, M. (2011). Shyness, sociability, and the role of media chronicity in the use of computer-mediated communication for interpersonal communication. *Asian Journal of Social Psychology*, 14(1), 84-90.
- Cheek, J., & S. R. Briggs (1990). Shyness as a Personality Trait. In W.R. Crozier (ed.) *Shyness and Embarrassment: Perspectives From Social Psychology*, pp. 315-37. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coplan, R. J., Prakash, K., O'Neil, K., & Armer, M. (2004). Do you 'want' to play? Distinguishing between conflicted-shyness and social disinterest in early childhood. *Developmental Psychology*, 40, 244-258.
- Coplan, R. J., Kingsbury, M., & Doey, L. (2014). Parance, places, process, and paradox: revisiting the discussion of gender differences in childhood shyness. *Sex Roles*, 70(7-8), 309-314.
- Crawford, L., & Taylor, L. (2001). *Çekingenlik*. (Çeviri: Murat Sağlam). İstanbul: Alfa Yayınevi.

Çocuklar İçin Utangaçlık Ölçeği'nin Türkçe Formu'nun Geçerliliği ve Güvenirliği

- Crozier, W. (1995). Shyness and self-esteem in middle childhood. *British Journal of Educational Psychology*, 65(1), 85-95.
- Crozier, W. R. (2001). *Understanding Shyness: Psychological Perspectives*. London: Palgrave.
- Durmuş, E. (2007). The Perceptions of Shy and Non-Shy Students. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 40(1), 243-268.
- Findlay, L. C., Coplan, R. J., & Bowker, A. (2009). Keeping it all inside: Shyness, internalizing coping strategies and socio-emotional adjustment in middle childhood. *International Journal of Behavioral Development*, 33(1), 47-54.
- Gard, C. (2000). How To Overcome Shyness. *CurrentHealth*, 27(1), 28-30.
- Gazelle, H., & Ladd, G. W. (2003). Anxious solitude and peer exclusion: A diathesis-stress model of internalizing trajectories in childhood. *Child Development*, 74(1), 257-278.
- Gökçe, S. (2002) *Lise Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerinin Yordanması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hamarta, E., Arslan, C., Saygın, Y., & Özyeşil, Z. (2009). Benlik saygısı ve akılcı olmayan inançlar bakımından üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma yaklaşımlarının analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 25-42.
- Henderson, L., & Zimbardo, P. (2001). *Shyness as a clinical condition: The Stanford Model*. In L. Alden & R. Crozier (Eds.), *International Handbook of Social Anxiety*, (pp431-447). Sussex, England: John Wiley & Sons.
- Kemple, M. K. (1995). Shyness and self-esteem in early childhood. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 33(4), 173-183.
- Kuzgun, Y. 2002. *İlköğretimde rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lawrence, B., & Bennett, S. (1992). Shyness and education: The Relationship between shyness, social class and personality variables in adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 62(2), 257-263.
- Leck, G. (2006). Captives of Empire: The Japanese internment of allied civilians in China, 1941-1945. *Shandy Press. Psychology*, 62(2), 257-263.
- Marsh, H. W., Hau, K. T., Artelt, C., Baumert, J., & Peschar, J. L. (2006). OECD's brief self-report measure of educational psychology's most useful affective constructs: Cross-cultural, psychometric comparisons across 25 countries. *International Journal of Testing*, 6(4), 311-360.
- Page, M. R. (1989). Shyness as a Risk Factor for Adolescent Substance Use. *Journal of School Health*, 59, 432-435.
- Prior, M., Sanson, A., Smart, D., & Oberklaid, F. (2000). *Path ways from infancy to adolescence: Australian Temperament Project 1983-2000*. Australian Institute of Family Studies: Melbourne, Australia.
- Rubin, K.H., Coplan, R.J., & Bowker, J. (2009). Social withdrawal in childhood. *Annual Review of Psychology*, 60, 141-171.

- Rubin, K. H., & Coplan, R. J. (2004). Paying attention to and not neglecting social withdrawal and social isolation. *Merrill-Palmer Quarterly*, 50(4), 506-534.
- Schermelleh-Engel, K. & Moosbrugger, H. (2003). Evaluating the fit of Structural Equation Models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures, *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Sipahi, B. Yurtkoru, E. S., & Çinko, M. (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Smith, H. M., & Betz, N. E. (2002). An examination of efficacy and esteem pathways to depression in young adulthood. *Journal of Counseling Psychology*, 49(4), 438.
- Stein, M. B., & Walker, J. R. (2001). *Triumph over shyness: Conquering shyness and social anxiety*. New York: McGraw-Hill.
- Şahin, E. E., & Gizir, C. A. (2014). Üniversite öğrencilerinde utangaçlık: Benlik saygısı ve kişilerarası yetkinlik değişkenlerinin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 78-88.
- Yüksel, G. (2002). Üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini etkileyen faktörler. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 37-57.
- Yüksel, G. (2005). Türkiye Cumhuriyetleri öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini etkileyen faktörler: Gazi Üniversitesi örneği. *Bilig*, 35, 151-172.